

**Okullardaki Sosyal ve Entelektüel Sermaye İlişkilerinin Düzeyinin
Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi**

Cemil ŞAHİN*

Durdağı AKAN**

Murat BAŞAR***

Özet

Bu çalışmada okul örgütünün en önemli öğelerinden biri olan öğretmenlerin görüşlerine göre “okullardaki sosyal ve entelektüel sermaye ilişkilerinin ve düzeyinin incelenmesi” amaçlanmıştır. Betimsel tarama modeliyle yapılan bu çalışmanın örneklemini 441 öğretmen oluşturulmaktadır. Araştırmanın verileri SPSS19 paket programında değerlendirilmiştir. Yapılan faktör analizi sonucunda sosyal sermayenin beş, entelektüel sermayenin altı boyutu oluşmuştur. Bu çalışmada t testi, tek yönlü varyans analizi (Anova) ve regresyon analizi yapılmıştır. Sosyal sermaye ve entelektüel sermaye ölçeğinin Alpha güvenirlik değeri.94 KMO değeri 96 bulunmuştur. Sosyal sermaye boyutları entelektüel sermayenin %88’ini açıklamaktadır. Entelektüel sermayenin boyutları sosyal sermayenin %75’ini açıklamaktadır. Öğretmenlerin kıdemleri ve aynı okulda çalışma süreleri arttıkça okullarda sosyal ve entelektüel sermayeye verdikleri önem de artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Sermaye, Entelektüel Sermaye, Okul

**Analysis Of Social And Intellectual Financing Relationships And Their
Degrees According To Opinions Of Teachers**

Abstract

In this study, it is aimed to analyze the social and intellectual financing relationships and their degrees according to opinions of teachers who are one of the most important elements of the school organization. The sample of the research which is done with descriptive scanning model consists 444 teachers. The data of the research are evaluated in SPSS 19 package program.

* Yrd.Doç.Dr., Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu
Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü csahin29@gmail.com.

** Yrd.Doç.Dr., Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Eğitim
Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi ABD.

*** Yrd.Doç.Dr., Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi

At the end of the factor analysis, 5 dimensions in social financing and 6 dimensions in intellectual financing occurred. In this study, T-Test, one-way variance analysis (Anova) and regression analysis are made. It is found that Alpha reliability rate of social financing and intellectual financing scale is 94 and its KMO rate is 96. Social financing dimensions explain %88 of intellectual financing. Intellectual financing dimensions explain %75 of social financing. As teachers' seniority gets higher and their working time in the same school gets longer, they give more importance to social and intellectual financing in schools.

Keywords: Social Financing, Intellectual Financing, School

Giriş

İnsanoğlu geçmişten günümüze, ihtiyaçlar ve kaynaklar arasında tam bir denge sağlayarak ihtiyaçların giderilmesini temel amaç edinmiştir (Küçük, 2010). Bu amacı gerçekleştirmenin temel aracı olarak ta yapısıyla, işleyişiyle örgütleri geliştirilmiştir. Örgütler, insanın ihtiyaçlarını karşılama beklentisinin bir sonucudur.

Örgütler iş ilişkileri üzerine kurulma amacını taşımalarının yanı sıra örgüt içerisinde bireylerin ekonomik, sosyal ve duygusal olarak da doyuma ulaşma beklentisini taşımaktadırlar (Töremen ve Çankaya, 2008). İhtiyaçları karşılamaya dönük olarak her işletme, rakiplerinden üstün olabilmek için değer yaratabilme çabası içindedir. Değer yaratma gayretinde, kurumu etkileyen ve beklentisi bulunan tüm unsurlar iç içe bulunmaktadır. Günümüzde bu şiddetli rekabet ortamında, fazla bilgi üreten ve beceriyle kullanan, yani bilgiyi yöneten kuruluşların Pazar değerini artırdıkları gözlemlenmektedir (Tunçelli, 2007). Ekonomik ve sosyal gelişmeye ve büyümeye doğrudan veya dolaylı olarak katkıda bulunan, her çeşit maddi ve maddi olmayan; örgütsel, politik, çevresel, entelektüel, kültürel, beşeri, bilimsel, teknolojik ve sosyal unsurlar, sermaye olarak kabul edilmektedir (Berber, 2006).

Farklı tanımları içerecek genel bir tanım yapılacak olursa, sosyal sermaye; kişiler arası ilişkileri düzenleyen ve yöneten, ekonomik ve sosyal gelişmeye katkı yapan kurumlar, değerler, davranışlar ve ilişki ağlarıdır (Grootaert ve Bastelaert, 2002). Sosyal sermayenin tanımından çıkarsamayla elde edilen güven, norm ve değerler, ilişki ağları, etkin katılım ve aidiyet, sosyal sermayenin unsurlarını oluşturmaktadır. Buna paralel olarak paylaşım, memnuniyet, bütünleştirme, katılımcılık ve güven kavramlarının bileşiminden sosyal sermaye meydana gelmektedir.

Sosyal sermaye ile fiziki sermaye arasındaki benzerlik, varlığı nispetinde üretime yaptığı pozitif katkılarıdır. Bu özellik esas itibariyle

güvene dayalı sosyal ilişkilerin sermaye olarak kabul görmesini sağlamıştır (Karagül, ve Masca, 2005).Giderek artan sayıda sosyolog, siyaset bilimcisi, ekonomist ve organizasyon teorisyenleri kendi dallarıyla ilgili sorulara cevap ararken sosyal sermaye kavramına da vurgu yapmaktadırlar. Kısacası sosyal sermaye; güven ve iyi niyeti destekleyen ve arttıran gerekli bir içeriktir (KOSGEP,2005).

Entelektüel sermaye ise, zenginlik yaratmak üzere kullanıma sokulabilen entelektüel varlıklardır; yani, bilgi, enformasyon, entelektüel mülkiyet ve deneyimdir (Stewart, 1997). Edvinsson ve Malone1997)'ye göre entelektüel sermaye; bir örgüt için değerli olan ve insan sermayesi, yapısal sermaye ve müşteri sermayesi şeklinde sınıflandırılabilen bilgidir.Entelektüel sermaye, kâra dönüştürülebilen bilgidir ve bu bilgi, işletmenin fikirlerinin, yeniliklerinin teknolojilerinin, genel bilgilerinin, ilişkilerinin, süreçlerinin, yaratıcılıklarının ve yayınlarının bir bütünü olarak tanımlanabilmektedir (Büyüközkan, 2002). Ruth ve Bukowitz (2001), bütün bilgi türlerini içine alan entelektüel sermayenin, işletmenin norm ve değerlerini, kültürünü, grup dinamiklerini, bireysel yetenek ve yeterlikleri, kullanılan yazılımları ve programları, süreç şemalarını da içine aldığını belirtmektedirler. Bu açıklamalardan hareketle yapısal sermaye, ilişkisel sermaye, bilişim(bilgi teknolojilerini kullanma), insan sermayesi ve ar-ge (araştırma ve geliştirme) kavramları, entelektüel sermayenin bileşenlerini (unsurlarını) oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Günümüzde birçok eğitimci, yeni gelişmelerin de etkisiyle, hızla gelişen ülkelerin ihtiyaç duyduğu insan gücünü karşılamak için, eğitim sistemlerinde değişim vurgu yapmaktadırlar (Ada ve Şahin, 2009). Değişimin taşıyıcıları olan sosyal ve entelektüel sermayenin farkına varılmasıyla birlikte, işletmelerdeki daha nitelikli iş görenler, örgütün vazgeçilmezleri olmuş; hatta ilgili çalışana göre düzenlemeler dahi yapılmaya başlanmıştır. Bu çalışanların sahip oldukları bilgi ve yetenekler örgütün gücünü artırmaktadır. Çalışanların sahip oldukları örtük bilgiler de yine örgüt yöneticilerinin dikkatlerini oldukça fazla çeken bir unsurdur (Güler, 2007).

Araştırmalar Sosyal sermaye ile ekonomik performans arasında doğrusal bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (Yıldız ve Topuz,2011). Bu nedenle sosyal ve entelektüel sermaye kavramları, her geçen gün örgütler için vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir. Bir örgüt ne kadar yüksek kalitede sosyal ve entelektüel sermayeye sahipse o kadar iyi rekabet edebilmekte, rakiplerine karşı üstünlük sağlayabilmekte ve hizmet

sunumunda fark yaratabilmektedir. Bununla beraber eğitim örgütleri, insan yoğun örgütlerdir. İşletme örgütlerinden farklı olarak eğitim örgütlerinde ağırlıklı olarak bilişsel faaliyetler yürütülmektedir. Bu durum insan faktörüne vurgu yapmakta, sosyal ve entelektüel sermayenin önemini daha fazla artırmaktadır. Örneğin bir okul yöneticisinin yönetim bilgi, becerileri ve yeterlikleri, o okulu diğerlerinin önüne geçirebilmektedir. Yine öğretmenlerin bilgi, becerileri ve yeterlikleri de aynı şekilde, çalıştıkları okul örgütünü farklı kılabilmekte ve eğitim kalitesini artırabilmektedir. (Şahin, 2011: 2).

Okullara biçilen değer sosyal ve entelektüel sermayenin varlık derecesine bağlıdır. Eğitim örgütlerinin maddi varlıkları sınırlıdır ve bina ve arsalarının dışında, maddi olarak büyük bir ekonomik değere sahip değillerdir. Bir okulu diğerlerinden ayıran ve değerli kılan sahip olduğu sosyal ve entelektüel sermayelerdir. Maddi olmayan varlıklar olan okulun örgüt kültürü, okulun ismi, okulun geçmişteki başarıları, sınavlarda ve yarışmalarda elde ettiği dereceler, yönetici ve öğretmenleri, mezunlarının bir üst eğitim kurumuna veya bir işe yerleşmesi gibi entelektüel sermaye unsurlarıdır. Okulun ilişki ağları, norm ve değerleri, bütünleştirici öğeleri, güven duygusu katılım ve aidiyet gibi sosyal sermaye unsurları, okulların gerçek değerlerini belirlemektedir.

Örgütsel yetersizliklerini ve verim problemlerini, sosyal ve entelektüel sermayeler ile çözen işletmeler gibi okul örgütleri de başarı için bu sermayeleri kullanmak zorundadır. Her işletme yöneticisi gibi okul yöneticileri de örgütlerinin verimini artırarak başarıya ulaşması için çaba gösterirler. Yöneticiler, başarı için mevcut her enstrümanı kullanmak mecburiyetindedirler. Günümüz şartlarında okul örgütünün başarısı, geleneksel unsurların ötesinde, sosyal ve entelektüel sermayelerin etkin kullanımına bağlıdır. Sosyal ve entelektüel sermayelerin okul örgütlerinde etkin kullanımı, onların bilinmesi ve ölçülmesiyle mümkün olacaktır. Bununla beraber, sosyal ve entelektüel sermaye kavramları geniş bir içeriğe sahiptir; unsurlarına ait değişkenler, değişkenler arasındaki ilişkiler ve değişkenlerin örgüt performansına olan etkileri, örgütten örgüte değişebildiği gibi okuldan okula da farklılık gösterebilir. Bu nedenle okullar bazında sosyal ve entelektüel sermaye durumunun belirlenmesi ve ortaya konulması sonraki uygulamalar için önem arz etmektedir (Şahin, 2011: 4-5).

Amaç: Bu çalışmada okul örgütünün en önemli öğelerinden biri olan öğretmenlerin görüşlerine göre "okullardaki sosyal ve entelektüel sermaye ilişkilerinin ve düzeyinin incelenmesi" amaçlanmaktadır.

Bu genel amaca bağlı olarak;

- Okullardaki sosyal ve entelektüel sermayenin elde edilen verilere göre boyutları nelerdir?
- Okullardaki sosyal ve entelektüel sermayenin boyutları aralarında önemli bir ilişki var mıdır?
- Okullardaki sosyal sermayede;
 1. Eğitim düzeyine göre bir farklılaşma var mıdır?
 2. Hizmet yılına (kıdeme) göre bir farklılaşma var mıdır?
- Okullardaki entelektüel sermayede;
 1. Hizmet yılına (kıdeme) göre bir farklılaşma var mıdır?
 2. Bulunduğu okuldaki hizmet yılına göre bir farklılaşma var mıdır?
- Sosyal sermayenin yordanmasında entelektüel sermayenin unsurlarının yordayıcılık dereceleri nedir?
- Entelektüel sermayenin yordanmasında sosyal sermayenin unsurlarının yordayıcılık dereceleri nedir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmalarda model, araştırmacı ve araştırılan konuya bağlıdır. Araştırmacı araştıracağı konu hakkında sağlıklı veriler elde etmek için konunun yapısına uygun modeli seçer. Konuya uygunluğu nedeniyle araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da günümüzde var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2013).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Erzurum belediye sınırları içinde olan ilköğretim okullardaki öğretmenler oluştururken, 441 öğretmen ise örnekleme oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Okulların sosyal ve entelektüel sermaye düzeylerini belirlemek için Şahin (2011) tarafından geçerlik ve güvenilirliği yapılmış "sosyal ve entelektüel sermayenin ilköğretim ile ortaöğretim okullarında kullanılma düzeylerinin okul yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda belirlenmesi" ölçeği kullanılmıştır.

Ölçme aracı sosyal sermaye boyutunda 46 sorudan, entelektüel sermaye boyutu 51 sorudan oluşmaktadır. Edilen veriler SPSS19 paket

programında değerlendirilmiştir. Yapılan faktör analizinde sosyal sermaye bölümünün 16. Sorusunun güvenilirliği düşüren madde olduğu görülmüştür. Alpha güvenirlik katsayısı da, 96 bulunmuştur. Anket üç bölüme oluşmaktadır. Birinci bölüm öğretmenlerin kişisel bilgilerinden, ikinci bölüm 46 sosyal sermaye sorularından, üçüncü bölüm 51 soruyla entelektüel sermayeyi ölçmeye yönelik sorulardan oluşmuştur. Yapılan temel bileşenler analizi sonucunda, tablo 1'de görüldüğü gibi sosyal sermayenin 5 boyutu ortaya çıkmıştır. Bu boyutlar *paylaşım, memnuniyet, bütünleştirme, katılımçılık ve güven* diye adlandırılmıştır. Entelektüel sermayenin de 5 boyutu ortaya çıkmıştır. Bu boyutlar *Yapısal sermaye, ilişkisel sermaye, bilişim(bilgi teknolojilerini kullanma), insan sermayesi ve ar-ge (araştırma ve geliştirme)* diye adlandırılmıştır. Sosyal sermayenin beş boyutun Alpha güvenirlik değeri. 89, KMO değeri .96 olarak bulunmuştur. Entelektüel sermayenin beş boyutun Alpha güvenirlik değeri .96, KMO değeri .96 olarak tespit edilmiştir. Hem sosyal sermaye hem de entelektüel sermayenin boyutlarının Alpha güvenirlik değeri .96, KMO değeri .96 olduğu görülmüştür.

Tablo1. Sosyal Sermaye Temel Bileşenler Analizi

Madde	Paylaşım	Memnuniyet	Bütünleştirme	Katılımçılık	Güven
13	718				
12	685				
6	678				
8	653				
5	647				
14	639				
7	636				
4	625				
2	618				
15	600				

11	546	
17	544	
41		750
39		718
40		692
43		689
44		688
42		683
38		675
45		628
32		524
34		517
19		670
21		641
26		607
20		597
25		596
18		555
31		541
27		526

24	500	
28	494	
33	493	
30		664
35		663
23		604
37		575
36		496
22		477
29		461
9		848
10		784
1		587
3		495

Tablo2.*Entelektüel Sermaye Temel Bileşenler Analizi*

Madde	Yapısal sermaye	İlişkisel Sermaye	Bilişim	İnsan Sermayesi	Arge
29	753				
31	741				
28	739				
30	682				

36	668	
32	643	
34	634	
38	630	
37	618	
35	595	
25	585	
27	570	
24	537	
33	529	
39	500	
26	460	
18		736
19		698
17		684
23		565
11		551
10		539
15		534
22		533

16	527	
14	488	
8	468	
48		727
44		724
49		706
45		652
50		646
42		625
47		558
51		466
43		419
5		696
6		692
4		671
7		645
3		613
9		605
2		596
1		548
12		540

13	506
21	677
20	675
46	579
41	544
40	542

Tablo1 ve tablo2’de okulların sosyal sermayesi ve entelektüel sermayesi temel bileşenler analizine tabi tutuldu. Yapılan analiz sonucunda sosyal sermaye; paylaşım, memnuniyet, bütünleştirme, katılımcılık ve güven alt boyutlarından oluşmuştur. Okulların entelektüel sermayesini; yapısal sermaye, ilişkisel sermaye, bilişim (bilgi teknolojilerini kullanma), insan sermayesi ve ar-ge (araştırma geliştirme) boyutları oluşmuştur.

Bulgular

Tablo3. Boyutlar Arasındaki Korelasyon Matrisi

Boyutlar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Paylaşım	-											
Memnuniyet	69*	-										
Bütünleştirme	74*	77*	-									
Katılımcılık	55*	60*	68*	-								
Güven	43*	29*	38*	30*	-							
Sos. Sermaye Top.	89*	80*	92*	76*	48*	-						
İnsan Sermayesi	64*	81*	78*	58*	28*	77*	-					
Bilişim	63*	75*	68*	56*	27*	71*	79*	-				

Arge	71*	81*	81*	61*	37*	83*	81*	69*	-			
Yapısal Sermaye	56*	71*	68*	46*	24*	68*	74*	75*	66*	-		
İlişkisel Sermaye	69*	100*	77*	59*	29*	79*	81*	75*	81*	71*	-	
Entelektüel Toplam	72*	91*	84*	63*	32*	85*	95*	87*	90*	82*	91*	-

N=441 *p<01

Okulların sosyal sermaye ile entelektüel sermaye puanları arasındaki ilişkinin belirlenmesinde kullanılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi sonuçlarına Tablo 3'te yer verilmiştir. Öğretmen algıları doğrultusunda elde edilen bulgulara göre, sosyal sermayenin tüm alt boyutlarıyla entelektüel sermaye arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Okulların sosyal sermayesi ile entelektüel sermaye ölçeği alt boyutlarından sosyal sermaye ile paylaşım [$r=-.89$], memnuniyet [$r=-.80$], bütünleştirme [$r=-.92$] katılımçılık [$r=-.76$] ve güven [$r=-.48$], arasında anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır. Sosyal sermaye toplamının en güçlü ilişkisi bütünleştirme boyutuyla olduğu görülmüştür.

Okulların entelektüel sermayesi ile entelektüel sermaye ölçeği alt boyutlarından entelektüel sermaye ile İnsan sermayesi [$r=-.95$], bilişim (bilgi teknolojileri) [$r=-.87$], arge [$r=-.90$] yapısal sermaye [$r=-.82$] ve ilişkisel sermaye [$r=-.91$], arasında anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır. Sosyal sermaye toplamının en güçlü ilişkisi bütünleştirme boyutuyla olduğu görülmüştür.

Tablo4. Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Sermaye Farklılaşma (Anova)

Değişke	Farkın	Kareler	Sd	Kareler	F	P	Anlamlı
n	kaynağı	Toplam		Ortalamas			Fark
		1		1			I-J
Paylaşım	Gurupla	2,552	2	1,276	2,92	04	Lisans-
	r arası		43		3	2	Lisansüst

Gurupla	191,160	8	,436	ü
r içi	193,703	44		
Toplam		0		

Öğretmenlerin eğitim düzeyine göre yapılan anaova testinde paylaşım boyutunda $p<05$ düzeyinde anlamlı fark bulunmuştur. Farkın kaynağını belirlemek için yapılan tukey testinde Lisansüstü eğitim düzeyine sahip öğretmenler okulların sosyal sermayesinde paylaşım lisans mezunu öğretmenlere göre daha fazla önemli görmektedir. Şahin (2011) çalışmasında sosyal sermayenin boyutlarında eğitim düzeyine göre fark bulunmuştur. Şahin'in çalışmasına göre lisansüstü eğitim düzeyine sahip öğretmenler lisans eğitim düzeyine sahip öğretmenlere göre sosyal sermayeye daha çok önem vermektedir.

Tablo5. Öğretmenlikte Geçen Hizmet Yılına Göre Sosyal Sermaye Farklılaşma (Anova)

Değişke	Farkın	Kareler	Sd	Kareler	F	P	Anlamlı
n	kaynağı	Toplam		Ortalamas			Fark
		1		1			I-J
Güven	Gurupla	8,015	2	1,276	2,92	02	1-5-21
	r arası	385,403	43	,436	3	6	ve üstü
	Gurupla		8				
	r içi	393,418	44				
	Toplam		0				

Öğretmenlerin hizmet yılına göre yapılan anaova testinde güven boyutunda $p<05$ düzeyinde anlamlı fark bulunmuştur. Farkın kaynağını belirlemek için yapılan tukey testinde eğitim-öğretim faaliyetinde 21 ve daha üstü hizmette bulunmuş öğretmenler okulların sosyal sermayesinde güvene mesleğe yeni başlamış 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlere göre daha

fazla önemli görmektedir. Şahin (2011) çalışmasında okul yöneticilerin kıdem yılına göre sosyal sermaye boyutlarında anlamlı fark bulamamıştır.

Tablo6. Öğretmenlikte Geçen Hizmet Yılına Göre Entelektüel Sermaye Farklılaşma (Anova)

Değişken	Farkın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark I-J
Arge	Guruplar arası	12,219	4	3,055	4,95	00	1-5-21
		268,665	43	,616	7	1	yıl ve üzeri
		280,883	6				6-10-21
	Guruplar içi		44				ve üzeri
			0				
	Toplam						

Öğretmenlerin hizmet yılına göre yapılan anaova testinde güven boyutunda $p<05$ düzeyinde anlamlı fark bulunmuştur. Farkın kaynağını belirlemek için yapılan tukey testinde eğitim-öğretim faaliyetinde 21 ve daha üstü hizmette bulunmuş öğretmenler okulların sosyal sermayesinde arge (araştırma geliştirme) faaliyetlerini mesleğe yeni başlamış 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlere göre daha fazla önemli görmektedir. Şahin (2011) çalışmasında öğretmenlikte geçen hizmet yılına göre entelektüel sermayenin boyutlarında anlamlı fark bulamamıştır.

Tablo7. Bulunduğu Okulda Geçen Hizmet Yılına Göre Entelektüel Sermaye Farklılaşma (Anova)

Değişken	Farkın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark I-J
Ar-ge	Guruplar arası	4,914	3	1,638	2,59	02	1-3-10 yıl ve üzeri
		275,970	43	,632	4	9	
	Guruplar içi	280,883	7				
			44				
	Toplam		0				

Bulunduğu okuldaki hizmet yılı değişkenine göre entelektüel sermayenin ar-ge boyutunda $p < 05$ düzeyinde fark bulunmuştur. Farkın kaynağını belirlemek için yapılan tukey testinde Bulunduğu okulda geçen hizmet süresi 10 ve daha üstü olan öğretmenler okulların entelektüel sermayesinde araştırma ve geliştirme faaliyetlerine aynı bulunduğu okulda göreve yeni başlamış 1-3 ve 6-10 yıl hizmete sahip öğretmenlere göre daha fazla önemli görmektedir. Öğretmenlerin aynı okulda hizmet süresi arttıkça araştırma geliştirme faaliyetlerine verilen önem de artmaktadır. Karakuş ve Çoban (2013) çalışmasında öğretmenlerin birlikte çalışma süreleri arttıkça entelektüel sermayeye verilen önemin arttığı sonucuna ulaşmışlardır.

Tablo 8. Sosyal Sermaye Toplamı İle Entelektüel Sermaye Arasındaki Çok Değişkenli Regresyon Analizi Sonuçları

Sosyal Sermaye	B	SH _B	β	t	P
Sabit	,735	,096		7,631	,000
Yapısal Sermaye	,035	,042	,042	,824	,410
İlişkisel Sermaye	,189	,041	,218	4,573	,000
Bilişim	,111	,038	,128	2,913	,004

İnsan Sermayesi	,392	,037	,482	10,581	,000
Ar-ge	,060	,030	,217	2,008	,045

$n=441, R=.86, R^2=.75, F=2611.975, p<.01$

Tablo 8’de Sosyal sermayenin yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi yer almaktadır. Entelektüel sermaye boyutları ile sosyal sermaye puanları arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki vermektedir. ($R=.86, R^2=.75, p<.01$) Adı geçen beş boyutla birlikte sosyal sermayenin %75’ini açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre yordayıcı değişkenlerin sosyal sermaye üzerindeki göreceli önem sırası yapısal sermaye, ilişkisel sermaye, bilişim, insan sermayesi ve ar-gedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde Sadece yapısal sermayenin anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir.

Tablo 9.Değişkenler Arasındaki Çok Değişkenli Regresyon Analizi Sonuçları

Entelektüel Sermaye	B	SH _B	β	T	P
Sabit	-,027	,073		-,367	,714
Paylaşım	,052	,027	,051	1,942	,053
Memnuniyet	,619	,026	,645	23,861	,000
Bütünleştirme	,277	,031	,285	9,038	,000
Katılımcılık	,027	,024	,026	1,127	,261
Güven	,002	,013	,003	,180	,857

$n=441, R=.94, R^2=.88, F=644,536 p<.01$

Tablo 9’da entelektüel sermayenin yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi yer almaktadır. Sosyal sermaye boyutları ile entelektüel sermaye puanları arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki vermektedir. ($R=.94, R^2=.88, p<.01$). Adı geçen beş boyutla birlikte entelektüel sermayenin %88’ini açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre yordayıcı değişkenlerin sosyal sermaye üzerindeki görece önem sırası yapısal sermaye, ilişkisel sermaye, bilişim, insan sermayesi ve ar-gedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde Sadece memnuniyet ve bütünleştirme boyutlarının anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Yapılan t testinde okulların sosyal sermayesi ve entelektüel sermayesi öğretmenlerin cinsiyetine, branşına göre anlamlı fark bulunmamıştır.

Sonuç

Okulların sosyal sermaye ve entelektüel sermayesinin incelendiği bu çalışmadan elde edilen bulgulardan okulların sosyal sermayesini paylaşım, memnuniyet, bütünleştirme, katılımcılık ve güvenin oluşturduğu, entelektüel sermayesini de insan sermayesi, bilişim (bilgi teknolojilerini kullanma), Arge (araştırma geliştirme) faaliyetleri, yapısal sermaye ve ilişkisel sermayeden oluştuğu sonucuna varılmıştır.

Okulların sosyal sermayesi ile entelektüel sermayesinin ilişkisi incelendiğinde aralarında güçlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Okulların sosyal sermayesi arttıkça entelektüel sermayesinin de arttığı söylenebilir. Okulların entelektüel (ilişkisel) sermayesi güçlendikçe sosyal sermayesi de güçlenmektedir. Bayer (2003) çalışmasında entelektüel sermayenin artmasının kurumsallaşmayı arttıracığı sonucuna ulaşmıştır.

Okulların sosyal sermayesi öğretmenlerin eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir. Lisansüstü eğitime sahip öğretmenler okulların sosyal sermayesinin artmasında ve gelişmesinde paylaşımın etkili olduğuna inanmaktadır. Öğretmenlerin eğitim düzeyi arttıkça okulların sosyal sermayesinde paylaşımın verilen öneminin arttığı söylenebilir. Duman ve Alcahan'a (2011) göre iletişim ve paylaşım olanaklarının artması, etkileşim sürecinin uzaması bireyler ve toplumlar arasında ön yargıların azalmasına, güvenin artmasına kaynaklık etmekte ve sosyal sermaye birikimine ve kaynaşmaya katkı sağlamaktadır.

Öğretmenlerin aynı okulda çalışma süresine göre sosyal sermayede farklılık bulunmuştur. Aynı okulda 21 ve daha fazla çalışmış öğretmenler sosyal sermayenin gelişmesinde güveni aynı okulda 1-5 yıl arası çalışmış öğretmenlere göre daha fazla önemli görmektedir. Ekinci'nin (2012) çalışması sonucu desteklemektedir. Ekinci çalışmasında öğretmenlerin sosyal sermayenin alt boyutundan güvene daha çok önem verdiklerini tespit

etmiştir. Öğretmenlerin aynı okulda uzun süre çalışması okulun sosyal sermayesinin artmasında çalışanların birbirine güveninin, velilerin okula güvenin önemini daha fazla hissettiği sonucuna ulaşılmıştır. Göksel ve arkadaşları (2010) çalışmasında örgütlerde sosyal sermayeye önem verildikçe, bilgi, yetenek ve paylaşımın öne çıktığını tespit etmiştir. Yavuz (2012) çalışmasında kurumların sosyal sermayesinin gizli kalan bilgilerin açığa çıktıkça artacağını tespit etmiştir. Güvene dayalı paylaşım gizli kalmış bilgilerin ortaya çıkmasında etkili olabilir.

Öğretmenlikte geçen hizmet yılına göre öğretmenlerin kıdemi arttıkça okulların entelektüel sermayesinin gelişmesinde araştırma geliştirme faaliyetlerini mesleğe yeni başlamış öğretmenlere göre daha fazla önem vermektedir. Deneyim ve tecrübenin araştırma geliştirme faaliyetlerinin gerekliliği ortaya koyduğu sonucuna varılabilir. Çubukçu ve Girmen (2008) çalışmasında öğretmenlerin entelektüel sermayeye yönelik planlama becerilerinin gelişmesinin sınıf yönetim becerisini geliştirdiği sonucuna varmışlardır.

Sosyal sermaye bir grubun ortak ürünler ortaya çıkarmasına imkân veren bir anlayışın ürünüdür (Altay, 2007). Öğretmenlerin aynı okulda çalışma süresi arttıkça araştırma geliştirme faaliyetlerine verilen önemin arttığı görülebilir. Aynı okulda hizmet süresi arttıkça okulu daha yakından tanıma fırsatı bulan öğretmenler için okulun entelektüel sermayesinin güçlenmesinde ar-ge faaliyetlerinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Kaya (2008) çalışmasında arge faaliyetlerindeki yetersizliğinin beyin göçüne neden olduğunu belirtilmektedir. Durum böyle olunca, okulların hızla değişen bir çevrede, diğer okulların gerisinde kalmaması için, öğretmenleri sürekli öğrenmeleri, kendilerini geliştirmeleri ve öğrendiklerini paylaşmaları yönünde teşvik etmesi gerekmektedir. Bu bilgi paylaşımını sağlamak için, okulda güvene ve ortak anlayışa dayalı bir iklim oluşturulmalı, okuldaki öğretmenleri bir araya getirecek ve onların kaynaşmasını sağlayacak çok sayıda ortak etkinlikler düzenlenmeli, öğretmenlerin eğitim-öğretim konularında işbirliği yapmaları özendirilmeli ve böylece öğretmenlerin bilgilerini birbirleriyle paylaşmaları ve birbirlerinden öğrenmelerisaylanmalıdır. Ancak bu sayede, öğrenen bir örgüt anlayışlı içinde sürekli bilgi akışı sağlanarak, okulun yapısal sermayesi arttırılabilir (Karakuş, 2008).

Entelektüel sermaye sosyal sermayenin % 75'ni, sosyal sermayede entelektüel sermayenin %88'ini açıklamaktadır. Sosyal sermayenin gelişmesinde entelektüel sermayenin önemli bir etken olduğu tespit edilmiştir. Bir okulun sosyal sermayesi arttıkça entelektüel sermayesi, entelektüel sermayesi arttıkça da sermayesi artmaktadır. Bu anlamda okul

yöneticilerine ve öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Töremen'e (2002) göre, okullar sosyal ve entelektüel sermayelerini, okulda güveni tesis etmek, örgüt üyelerinin karşılıklı olarak konuşmalarına zemin oluşturmak, onların bir araya gelebilecekleri sosyal ortamları ve zamanları hazırlamak, örgüte ait kültürün bir unsuru olan örgütsel hikâyeleri yaygınlaştırmak ve işbirliğini özendirme suretiyle artırabilirler.

Kaynakça

- Ada, Ş. ve Şahin, C. (2007). Özerk ilköğretim okul modeli, *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 341-355.
- Altay, A.(2007). Bir kamu malı olarak sosyal sermaye ve yoksulluk ilişkisi, *Ege Akademik Bakış*, 7(1) 2007: 337-362
- Bayer, E (2003). *Kurumsallaşma yönelimli entelektüel sermayenin etkinleştirilmesinin liderin stratejik rolü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Berber, M. (2006). *İktisadi büyüme ve kalkınma; teori-politika-uygulama*. Trabzon: Derya Kitapevi Yayınları.
- Büyüközkan, G. (2002). Entelektüel sermaye yönetimi, *KalDer Forum*, Nisan-Mayıs-Haziran, 35-44.
- Çubukçu, Z, Girmen, P (2008). Öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerine ilişkin görüşleri, *Bilig*, Kış, 44: 123-142
- Duman, B. Alcahan, O. (2011). Sosyal sermaye/güven boyutunda etniklik, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,10(1):181- 208, ISSN: 1303-0094
- Edvinsson, L., Malone, M. S. (1997). *Intellectualcapital: Realizingyourcompany'strue value by Finding itshiddenbrainpower*. New York /USA: Harper Business HarperCollinsPublishers.
- Ekinci, A (2012). İlköğretim okullarındaki sosyal sermaye düzeyinin örgüt içi paylaşım etkisi, *Kuramdan Uygulamaya Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12 (4)
- Göksel, A;Andıntan, B, Bingöl, D (2010). Örgütlerde bilgi paylaşım davranışı: Sosyal sermaye boyutundan bir bakış, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 65 (4)

- Grootaert, C.;Van Bastelaer, T. (2002). *Understanding and measuring social capital: A Multi-disciplinary tool for practitioners*, Washington DC: World Bank Publications.
- Güler, S. Z. (2007). Eğitim örgütlerinde insan sermayesi. *Eğitim Dergisi (E-Eğitim, Bilim ve Sanat Dergisi)*, Ağustos, Sayı:16.
- Karagül, M. Masca, M. (2005). Sosyal sermaye üzerine bir inceleme, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Bahar, 1:37-52
- Karakuş, M. (2008). Eğitim örgütlerinde entelektüel sermayenin yönetimi, *Milli Eğitim Dergisi*, Güz, Sayı 178, ss 334-349
- Karakuş, M; Çoban, N. (2013). İlkokullarda entelektüel sermayenin ölçülmesi ve bazı değişkenler açısından incelenmesi, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 6 (4)
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, M (2008). Beyin göçü/entelektüel sermaye erozyonu, www.ogu.edu.tr adresinden 03.01.2014 tarihinde alınmıştır.
- Küçük, O. (2010). *Stratejik işletme bilgisi ve yönetimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- KOSGEP (2005). *Ekonomik kalkınmada sosyal sermayenin rolü*, Ankara:Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkez Müdürlüğü Yayınları
- Ruth, L.W., Bukowitz, W.R. (2001). The inland yang of intellectual capital management: The impact of ownership on realizing value from intellectual capital. *Journal of Intellectual Capital*, 2(2), 98
- Stewart, T.A (1997). *Entelektüel sermaye: kuruluşların yeni zenginliği*, (Çev. N. El Hüseyini), İstanbul: Mess Yayınları.
- Şahin, C. (2011). *Sosyal ve entelektüel sermayenin ilköğretim ile ortaöğretim okullarında kullanılmadüzeylerinin okul yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda incelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Töremen, F; Çankaya İ. (2008).Yönetimde etkili bir yaklaşım: Duygu Yönetimi, *Kuramsal Eğitim Bilim*, 1 (1), 33-47.
- Töremen, F. (2002). Okullarda sosyal sermaye: Kavramsal bir çözümleme, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, Güz 2002, Sayı:32, ss, 556-573

- Tunçelli, O.A.(2007). İşletmelerde bilgi, bilginin yönetimi ve önemi.Web:http://kobigazetesi.com/index.php?option=com_content&task=view&id=62&Itemid=38a dresinden 08 Kasım 2013 tarihinde alınmıştır.
- Yavuz, S (2012). *İşletmelerde sosyal sermayenin ölçümlemesine raporlanmasına yönelik bir araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Yıldız, Z.; Topuz, H. (2011). Sosyal Sermaye ve Ekonomik Kalkınma İlişkisi Açısından Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme, Sosyal Siyaset Konferansları / Journal of SocialPolicyConferences Sayı / Issue: 61 – 2011/2, 201–226.